

4. Гайдено І. А. Роль музикальних комп'ютерних технологій в сучасній композиторській практиці : дис. ... канд. мистецтвознавства : 17.00.03 / Ігорь Анатольевич Гайдено. – Харків, 2005. – 187 с.
5. Капустин Ю. Музикант-виконавець і публіка / Ю. Капустин. – Л. : Музика, 1985. – 160 с.
6. Кондаков І. Елітарна культура / І. Кондаков // Культурологія. ХХ вік : Енциклопедія в 2-х т. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://psylib.org.ua/books/levit01/txt131.htm#13>
7. Костина А.В. Массова культура як феномен постіндустріального суспільства : дис. ... д-ра філос. наук : 24.00.01 / Костина Анна Володимирівна. – М., 2003. – 456 с.
8. Кузуб Т.І. Музикальна культура ХХ віка як феномен епохи глобалізації : дис. ... канд. культурології : 24.00.01 / Кузуб Татяна Ігорівна. – Екатеринбург, 2009. – 149 с.
9. Лебрехт Н. Хто убив класическу музичу? Історія одного корпоративного злочину / Норман Лебрехт. – М. : Видавничий дім "Класика-ХХІ", 2007. – 588 с.
10. Можейко М. Постмодерністська чутливість / М. Можейко // Новітній філософський словарь [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/fil_dict/612.php
11. Найдорф М. Об особливостях музикальної культури масового media-пространства / Марк Найдорф [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.countries.ru/library/music_culture/mm.htm
12. Постмодернізм : Новітній філософський словарь / [гл. науч. ред. і сост. А. А. Грицанов]. – Мінськ : Сучасний літератор, 2007. – 816 с.
13. Чекан Ю.І. Інтонанційний образ світу : монографія / Ю.І. Чекан. – К. : Логос, 2009. – 227 с.
14. Шустов С.Л. Електронна музика в системі студійних жанрів: автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.03 "Музичне мистецтво" / С.Л. Шустов. – Одеса, 2012 – 16 с.
15. McMillen S. Amusing Ourselves to Death / Stuart McMillen [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.highexistence.com/amusing-ourselves-to-death-huxley-vs-orwell>
16. Mouret V. A complete Mahler discography / Vincent Mouret [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://gustavmahler.net.free.fr/us.html>

УДК 78.01; 78.06

*Романюк Леся Богданівна,
кандидат мистецтвознавства,
доцент кафедри музикознавства та методики
музичного виховання Інституту мистецтв
Прикарпатського національного університету
ім. Василя Стефаника*

ДИНАМІКА РОЗВИТКУ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОГО ЖИТТЯ СТАНІСЛАВОВА В КОНТЕКСТІ ІСТОРИКО-СОЦІАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХІХ – ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ ХХ СТОЛІТЬ

У статті здійснено ретроспективний показ основних історичних етапів розвитку Станіслава, як одного з найбільших культурно-мистецьких центрів Галичини та визначено його роль у духовному житті регіону. Доведено, що динаміка розвитку міста сприяла поступу суспільного, економічного, політичного та культурного життя, яке становило оригінальну палітру, що характеризувалася поліконфесійністю, полімовністю, поліетнічністю та особливої різнобарвності досягла в історичний період другої половини ХІХ – першої третини ХХ століття.

***Ключові слова:** історія, поліетнічність, культурно-мистецькі процеси, музичне життя, товариство.*

Романюк Леся Богдановна. Динамика развития художественной жизни Станиславова в контексте историко-социальных процессов второй половины XIX – первой трети XX веков.

В статье предпринят ретроспективный показ основных исторических этапов развития Станиславова, как одного из наибольших культурных центров Галиции и обозначена его роль в духовной жизни региона. Доказано, что динамика развития города содействовала поступу общественной, экономической, политической и культурной жизни, которая являлась оригинальной палитрой, характеризующейся поликонфессиональностью, полиязычием, полиэтничностью и особенной красочности достигла в исторический период второй половины XIX – первой трети XX века.

Ключевые слова: история, полиэтничность, культурно-художественные процессы, музыкальная жизнь, общество.

Lesia Romaniuk. The dynamics of development of cultural life of Stanislaviv in the context of historical and social processes of the 2nd half of the 19th century – the 1st third of the 20th century.

In the article retrospective view of the main historical stages of development of Stanislaviv as one of the largest cultural centers in Halychyna is made and its role in the life of the region is explored. It is proved, that the dynamics of the town's development promoted its social, economical, political and cultural life, which was multi-confessional, multilingual and multiethnic and reached most of its diversity in the period of the 2nd half of the 19th – the 1st third of the 20th century.

Key words: history, multiethnic, cultural processes, music life, society.

В українську та світову історію Галичина увійшла як один з найбільш самобутніх регіонів, що був потужним центром національно-політичного та культурно-мистецького життя. Внаслідок свого геополітичного розташування ця земля завжди була частиною Європи і відповідно увібрала традиції й особливості, які притаманні європейській культурі. З іншого боку, незважаючи на розділ кордоном, українці Західної України завжди відчували близьку спорідненість з наддніпрянськими братами, що вилилося в тісні культурно-мистецькі та громадсько-суспільні зв'язки. Незважаючи на втрату власної державності і приналежність в різний час до Австро-Угорщини і Польщі, Галичина динамічно розвивалася, її суспільне, економічне, політичне та культурне життя становило оригінальну, яскраву і різнобарвну палітру, яка характеризувалася поліконфесійністю, полімовністю, поліетнічністю і особливої різноманітності досягла в історичний період другої половини XIX – першої третини XX століття. Цей відрізок часу став цілою епохою в процесі становлення і розвитку української музики і мистецтва загалом, де своїми особливостями виділялися окремі міста, як сильні осередки культури. Там співіснували і пересікалися культурно-мистецькі традиції різних етносів. Одним з таких міст був Станіславів (нині Івано-Франківськ).

У процесі виявлення специфічних особливостей розвитку культури і мистецтва на тлі історико-політичних і суспільно-громадських реалій у Станіславові зокрема та у Галичині загалом вагоме місце посідали історичні та культурологічні праці вітчизняних вчених П. Арсенича, В. Бурдуланюка, Б. Гаврилів, В. Грабовецького, М. Грушевського, І. Крип'якевича, М. Кугутяка, Р. Процака, М. Семчи-

шина та ін., застосування яких відбувалося у відповідності до обраного основного історичного методу дослідження.

Зокрема, "Ілюстрована історія України" М. Грушевського [8] є фундаментальним узагальнюючим систематичним курсом історії, який базується на власній періодизації та науковій концепції. За широтою проблемно-тематичного охоплення і кількістю закумульованого в ній фактологічного матеріалу і джерел вона посідає особливе місце в українській історіографії. Окремі частини праці присвячено Галичині, в яких з позицій безпосереднього учасника подій автор подає ієрархію політичних, економічних і культурних факторів, що мали прямий і безпосередній вплив на процес українського відродження. Шляхом порівняння "російської" та "австрійської" України М. Грушевський визначає причини різкої різниці в культурному поступі обидвох територій.

Західна Україна була одним з об'єктів дослідження І. Крип'якевича [10; 11], яку український вчений розглядає як цілісну багатогранну систему, що зумовлена багатьма чинниками, а саме політикою, економікою, культурою, поліетнічністю, та визначає роль інтелігенції як детермінанти націотворчого процесу і духовного піднесення українства. Ці джерела представляють певний науковий і практичний інтерес, оскільки в них виразно прослідковуються основні тенденції, пов'язані з розширенням наших уявлень щодо історичного підґрунтя функціонування різногалузевих елементів культуротворчого процесу на локально-регіональному рівні.

Усебічне вивчення культурно-мистецького життя Станіславова другої половини ХІХ – першої третини ХХ ст. неможливо здійснити без урахування історичного контексту. Праця М. Кугутяка "Галичина: сторінки історії" [12] є переконливою спробою комплексного дослідження та викладу історії західноукраїнських земель. Однією з важливих граней цього історичного дослідження, яка викликає особливе зацікавлення у відповідності до обраної проблематики є розгляд польсько-українських взаємин, діяльності політичних партій і організацій, громадсько-просвітницьких та культурно-освітніх об'єднань і установ, що дає можливість чітко окреслити основні еволюційні ряди культуротворчого процесу на західноукраїнських землях, а отже, й у Станіславові, означеного періоду.

Стаття опирається на фактологічний матеріал, вміщений у наукових працях В. Грабовецького, що представляють собою інтерес в історіографічному сенсі [7]. Зосереджуючи основну увагу на розгляді функціонування українських товариств "Просвіта", "Рідна Школа", "Руська Бесіда", "Пласт", "Сокіл", "Товариство Руських жінок" та інших, В. Грабовецький вказує на значення подібних утворень в житті інших національностей, а саме поляків, вірмен та євреїв, а отже, підкреслює поліетнічність одним з визначальних факторів культуротворення. Музичне життя міста представлено в історичному контексті у вигляді деяких фактів з діяльності окремих товариств (зокрема "Станіславівського Бояна") та творчих особистостей. Різні сторінки культурного розвитку міста і різні періоди висвітлені дещо нерівномірно, однією з причин визначаємо те, що джерельна база одних збереглася значно краще, ніж інших.

Деякі яскраві сторінки історії Станіславова виявлені в численних працях краєзнавця П. Арсенича, який здійснює наукові розвідки в різних сферах життя

міста. До найцікавіших у контексті обраної нами тематики та історичного періоду належить праця "Станіславів – столиця ЗУНР" [3], яка відкриває перед читачами завісу тривалий час замовчуваної історичної доби визвольних змагань. Автор слушно зауважує, що крім акцій, пов'язаних з політикою відбувалися численні мистецькі події. До міста приїжджали видатні творчі колективи, такі, як капела О. Кошиця, театр Й. Стадника та інші. Активно реформувалося шкільництво, видавнича справа, утворювалися господарські і торгівельні кооперативи.

Події, безпосередньо пов'язані з мистецьким життям міста, представлені в короткому нарисі В. Бурдуланюка "Історія культури Прикарпаття" [4], де вміщено показові факти стосовно різних періодів історії галицького краю та Станіславава.

Важливим компонентом історіографічного аналізу вважаємо врахування поглядів дослідників і світоглядного контексту епохи в цілому, адже процес вивчення проблеми обумовлюється не лише пошуком об'єктивної істини, але й суб'єктивною позицією, поточними потребами ідейної полеміки.

У вищезгаданих джерелах та наукових розвідках вітчизняних дослідників питання розвитку мистецького життя Станіславава в контексті динаміки суспільно-історичних процесів розглядається або тільки спорадично або зовсім не знаходить висвітлення. Отож, аналізуючи історико-культурні умови розвитку міста Станіславава на основі джерельної бази та праць науковців, своєю метою визначаємо об'єктивне відтворення мистецьких процесів крізь призму різних сфер культури і здійснюємо спробу показу того, яким чином вони трансформуються.

Станіславів у другій половині ХІХ – першій третині ХХ століття був одним з найбільших міст Східної Галичини, політичним, економічним і культурним центром зі своєю самобутньою історією і традиціями. Місто було започатковане польським шляхтичем Андрієм Потоцьким і названо на честь його сина, тоді ж, у 1662 р. Станіславову надано магдебурзьке право. Тривалий час місто у межиріччі двох Бистриць виконувало функцію фортеці, а після переходу Галичини у 1772 р. під владу Австро-Угорської корони його оборонна роль була втрачена. Станіславів став на чолі одного з 18 округів, з другої половини ХІХ ст. був одним з 74-х повітових староств, а у міжвоєнний період воєводства Східної Галичини. Тут інтенсивно розвивалася торгівля, промисли, швидко зростала чисельність населення, основну частину якого складали українці, поляки, євреї та вірмени. Так, за статистичними даними станом на 1869 р. у місті проживало 4221 римо-католиків, 2236 греко-католиків, 55 вірмен, 8078 євреїв, разом 14786 чоловік. Через незначний проміжок часу у 1880 р. число городян зросло і складало 5589 осіб римо-католицької віри, 2793 греко-католицької, 90 вірмен, 10626 євреїв, що становило 18626 чоловік [7, 153]. Як стверджують провідні краєзнавці та історики, динаміка зростання кількості населення була безпосередньо залежна від соціальних, політичних, економічних та міграційних процесів. Кожна народність зробила свій особливий внесок у розбудову міста.

З перших років існування Станіславів розвивався як один із осередків культури Галичини. Тут споруджують неповторні архітектурні ансамблі, формуються освітньо-виховні та мистецькі традиції. Поліетнічність населення міста була тим важливим фактором, який значною мірою впливав на становлення і

розвиток його соціокультурного середовища. Окрім фортеці і палацу Потоцьких однією з перших споруд був польський костюл, при якому ще в 60-х роках XVII ст. була заснована духовна школа. Польські історики іменували її академією, першою вищою школою Покуття, а фактично це була католицька середня школа, в якій вивчали теологію, філософію, риторику і діалектику. У 1728 р. цей навчальний заклад перетворився на єзуїтський колегіум, який тоді називали "покутськими Афінами". Навчання велося польською і латинською мовами, проводилася політика покатоличення і полонізації, що було типовим явищем у Західній Україні протягом декількох століть [7, 103]. Українське населення міста і краю не стояло осторонь цих процесів і у відповідь створювало, здебільшого при церковних братствах, свої освітньо-виховні заклади. Така школа, зокрема існувала при церкві Воскресіння, в ній навчалось здебільшого 20-30 учнів з середовища міщанства і селян. Загалом у Станіславові станом на 1740 р. було три українські церкви, які стали справжніми осередками духовності і культури. Крім польської та української громади свої культурні організації та установи мало єврейське та вірменське населення, яке спорудило свій Собор, створило братство, школу і велику бібліотеку. Проте у XIX ст. кількість вірмен значно зменшилася у зв'язку з асиміляцією та несприятливими економічними умовами, які викликали міграційні процеси, що відповідно позначилося на інтенсивності їхнього соціально-економічного та культурного життя.

У XIX ст. у Східній Галичині розпочинається період українського національно-культурного відродження, рушійною силою якого стає інтелігенція. Під поняттям "національне відродження" розуміємо усвідомлення свого етносу як нації, як дійсної особи історії і сучасного світу [16, 28-30]. Бурхливі події 1848 р. у Франції спричинили хвилю буржуазно-демократичних революцій по всій території Європи, яка докотилася до Західної України, де ці процеси переросли у політичний рух [12, 30]. До активного громадсько-суспільного життя прилучалися всі стани і народності. У Львові 2 травня 1848 р. утворилася Головна Руська Рада, яка за словами М.Грушевського була "свого роду українське національне правительство, що мало вяснити і представити центральному правительству політичні й національні потреби Українців" [8, 495]. Ця організація почала видавництво свого друкованого органу, першої української газети "Нова Зоря". Станіславів відгукнувся на події у Львові утворенням у травні того ж року окружної Станіславівської Ради, яка значно активізувала українське населення в боротьбі за національні права. У місті було організовано національну гвардію, до якої входили представники українського, польського і єврейського населення, здебільшого інтелігенція. Водночас відбувалися акції непокори, маніфестації, які часом переходили у сутички з поліцією. Однією із перших політичних акцій був "Станіславівський собор", на якому з полум'яною промовою на захист демократичних свобод і української мови виступив поет і громадський діяч, один з прибічників "Руської Трійці" Антін Могильницький [6, 43]. Представники Станіславова були активними учасниками Собору руських вечних у Львові, який був присвячений розгляду питань щодо проблем розвитку української культури. У період перших виборів до рейхстагу (1848) свою діяльність значно активізували представники польських демократичних кіл Станіс-

лавова. Їхнім рупором свободи була газета "Dziennik Stanisławowsky", яка друкувала матеріали, пов'язані з подіями у Європі та здійснювала пропаганду демократичних ідей. Незважаючи на те, що ці демократичні виступи були придушені австрійським урядом, однією з перших перемог прогресивних сил була відміна кріпосного права.

Загалом у місті на той час існували такі польські періодичні видання: "Kurjer Stanislawowski", "Omnibus", "Postep", "Haslo", "Gazeta Podkarpatia", пізніше "Kronika Stanislawowska", "Mieszczanin", "Eho Pokucia", "Glos Stanislawowski", для дітей "Swiatelko". З українських друкувалися "Денниця", "Господар", "Промисловець". Духовенство також мало власну періодику, зокрема з 1886-1939 р. виходив місячник "Вісник Станіславівської єпархії", а з 1895–1901 р. "Дяківський глас". Популярністю у певних кіл громадськості користувалися періодичні видання шкільної молоді та студентства, такі як "Бурсак", "Оса", деякі часописи були написані від руки, серед них "Зірка", "Руська книга" [13, 523–529]. Незважаючи на спроби з боку деяких прогресивних представників українського і польського визвольного руху примирити обидві нації, урівняти їх в правах, на тлі демократичних тенденцій в Європі, більшість поляків була шовіністично настроєна і прагнула тільки одного – відродження могутності та колишньої територіальної гегемонії Польщі.

Друга половина XIX – початок XX ст. були пов'язані з бурхливим розвитком політичного, економічного і культурно-мистецького життя у Станіславі. Тут існували осередки різних політичних партій і організацій, що було логічним наслідком подій 1848 р. У відповідь на зневажливе ставлення вороже настроєних поляків українське населення прагнуло національної самоідентифікації. У місті сильними були позиції народовців і радикалів, до складу яких входила прогресивна частина інтелігенції. Москвофіли мали менший вплив, але вперто пропагували свої ідеї серед населення міста і краю. Активно діяла українська націоналістична партія святоюрців, українська народно-демократична організація (УНДО) та соціалістична партія. Національно-політичний рух у Станіславі формувався під впливом ідей П. Куліша, О. Кониського, В. Антоновича, М. Драгоманова.

Означений історичний період у Галичині в цілому та у Станіславі зокрема характеризується виникненням численних українських громадсько-просвітницьких та мистецьких товариств, найбільш впливовою та діяльною серед них була "Просвіта", філії і читальні якої відкривали народні доми, бібліотеки, організували курси, театральні гуртки, хоріві та оркестрові колективи, проводили лекції, концерти, вистави, фестини, що сприяло залученню різних верств населення до просвітянської і мистецької діяльності. Діяльність аматорських колективів "Просвіти" спричинилася до пожвавлення музичного життя Станіславова і всього Галицького краю, позначилася на зростанні рівня розвитку культури та музичного мистецтва загалом і стала наймасовішою формою роботи філій і читалень Товариства.

У розвитку культурно-мистецького життя Станіславова другої половини XIX – першої третини XX ст. крім товариства "Просвіта" значну роль відіграла "Рідна школа" [15]. Незважаючи на несприятливі соціально-політичні умови освітянський рух Станіславова початку XX ст. виявляв динаміку росту, і в цьо-

му не поступався іншим провідним культурним центрам Галичини та розвивався у відповідності до існуючих тенденцій. Українське громадянство виступало за створення і заснування власних приватних шкіл у місцевостях, де не було таких шкіл державних. Мережа навчальних закладів, започаткованих "Рідною школою" у Станіславові, була дуже різноманітною [17]. Вона включала дошкільні заклади, народні та фахово-доповнюючі школи, гімназії, учительські семінарії, у системі освіти і виховання яких одне з провідних місць належало музичному мистецтву.

Поряд із "Просвітою" і "Рідною школою" у Станіславові активну культурно-просвітницьку і мистецьку діяльність розгорнули інші товариства. Серед них виділяється товариство "Руська (Українська) бесіда", Товариство було одним із виховних центрів, навколо якого гуртувалася українська молодь, що відвідувала читальню, проводила тут свої зібрання. В "Народному домі" відбувалися концерти, бали, вечорниці, літературні вечори, свята календарно-обрядового циклу.

Духовно-фізичним вихованням української молоді займалися також товариства "Січ", "Сокіл", пізніше було засновано "Луг", "Пласт", "Каменярі", "Станіславівський Боян", Товариство "Український народний театр ім. І.Тобілевича" та інші. Активне українське жіноцтво Станіславова утворило власну організацію "Товариство руських жінок", яке фактично було одним із перших подібних утворень у Галичині і залишило помітний слід у культурно-мистецькій та освітній сфері. За даними, які наводять історики і краєзнавці, перед Першою Світовою війною в місті було понад 30 товариств і різноманітних спілок.

Поряд з українськими діяли єврейські осередки. Так, у 1880 р. була створена сіоністська організація, єврейська партія Бунду, молодь згуртувалася в дружину "Менора", було утворено рабинський комітет і організація "Бар-Кохба", а також корпорація Гаскала Бар-Кохба Гатегій Маккабі. Непересічним явищем у історії театрального мистецтва була діяльність юдейського театру ім. А. Гольдфадена. У першій третині ХХ ст. також виділяється культурно-освітнє товариство "Фрогсін", яке активізувало культурно-мистецьке життя міста проведенням численних акцій – концертів, вистав, вечорів [14]. Єврейський письменник Арієх бен Гершон здійснював керівництво єврейськими школами, так званими Хедеру і Ешиботу.

Польське населення також мало низку товариств і організацій, а саме: "Музичне Товариство ім. С. Монюшка", "Театр ім. О.Фредра", Товариство польських правників, філію польського Товариства педагогічного, вчительський гурток, філію Товариства польських лікарів, міщанське Товариство "Gwiazda", спортивне Товариство "Сокіл". На початку ХХ ст. виник польський Союз незалежної молоді "Заграва", "Союз науково-літературний", академічне Товариство "Молода Польща", таємне Товариство польської армії (стрілецькі дружини) [1, 15–17]. Українські, польські та єврейські товариства і організації залучали до своєї роботи широкі верстви населення Станіславова. Високий рівень міжкультурних зв'язків зумовив можливість здійснення пропаганди національної культури, не обмежуючись при цьому її рамками, а встановлюючи напрями для ознайомлення громадськості з надбаннями інших народів.

З другої половини ХІХ ст. поляки починають активно розвивати шкільництво. У 1870 р. в місті було створено окружну шкільну раду, яка контролювала школи і дошкільні заклади. Здавна у Станіславові діяла класична польсько-німецька гімназія, яка була організована у 1778 р. на базі єзуїтського колегіуму і мала міцні освітньо-виховні традиції та наукові кадри високого рівня. З нею пов'язані імена відомих її вихованців, видатних діячів науки і культури, таких як польський письменник, попередник польського романтизму Францішек Карпінський, перекладач, історик, археолог, директор львівської бібліотеки "Оссолінеум" Август Бельовський, поет і байкар Станіслав Яхович, греко-католицький кардинал Михайло Левицький, історик і фольклорист вірменського походження Садок Баронч. У цій польсько-німецькій гімназії здобував освіту філолог, автор польсько-латинського словника Антоній Беліковський, письменник Владислав Віслоцький, поет Мечислав Романовський, письменник, вчений і громадський діяч Іван Вагилевич, письменник Антін Могильницький, письменник, визначний педагог і громадський діяч Василь Ільницький, вчений і педагог Юліан Целевич, композитор і музиколог Порфирій Бажанський та ін. [2, 68–69]. Ще у 1787 р. у Станіславові було створено першу на Покутті публічну школу для дівчат. У 1871 р. зусиллями Товариства людової школи та активних його діячів К. Фібіха і Б. Барановського було відкрито ще одну середню школу і учительську семінарію. Польська громадськість, за підтримки магістрату Станіславова з благодійною метою організувала притулки для виховання дівчат і хлопців з бідних верств населення, а також сирітський притулок. У місті та на його околицях були відкриті польські читальні, які стали осередками національної культури і просвіти.

Українські середні навчальні заклади виникли лише на початку ХХ ст., що було пов'язано з рядом політичних причин. До того українці були змушені навчатися у польських або німецько-польських школах такого типу. Через високу плату середня і вища освіта для широких верств населення була малодоступною [4, 19]. Державну гімназію з українською мовою викладання було відкрито лише на початку ХХ ст., у 1905 р. Водночас існувала низка приватних освітніх закладів, зокрема, дівочий інститут Сестер Василянок, які утримували також учительську семінарію; діяла реальна і промислова школи, бурса для молоді середніх шкіл при катедрі і братстві Отця Миколая, чоловіча семінарія, інститут для дівчат ("Інститут Марії"). Поряд із загальноосвітніми діяли спеціалізовані музичні заклади (музична школа, а згодом Вищий музичний інститут ім. Лисенка музичного товариства "Боян"). Початкові школи у місті були представлені здебільшого та званими нормальними (4-класними) і народними освітніми закладами [9, 32–103]. Такі типи навчальних закладів зберігалися до 1939 р. Однак незважаючи на зростаючу мережу освіти у другій половині ХІХ ст. значна частина населення залишалася неграмотною.

Перша третина ХХ ст. не принесла бажаної стабільності на галицькі землі. Період лихоліття, пов'язаний з Першою Світовою війною та новим перерозподілом земель на території Європи негативно позначився в першу чергу на економічному і культурно-мистецькому житті. Саме в цей час занепадає товариський рух, послаблюються освітянські позиції. Спроби створення власної державності, доба ЗУНРу втягнули Станіславів до епіцентру визвольних змагань, внаслідок чого місто на де-

який час (з 1 січня 1919) стало столицею Української Народної Республіки [3]. Після переходу Галичини у 1919 р. під владу Польщі утиски українського населення відновилися зі ще більшою силою, однак прогресивні зерна, засіяні діяльністю громадсько-просвітницьких і мистецьких товариств Західної України проросли і в тяжку добу польської реакції та покликали до відновлення старих і створення нових форм і напрямків культурно-мистецької діяльності.

Реконструкція історико-політичних та соціально-економічних умов, що мали безпосередній вплив на розвиток культурно-мистецького життя Станіслава за визначений період зумовило низку висновків. Зміна ціннісних орієнтирів, пов'язана з "весною народів" у Європі знайшла свій відгомін у західноукраїнських землях, що вилилося у поступ демократично-ліберального руху, новітніх літературних течіях, біля витоків яких у Галичині стояла "Руська Трійця". Національний духовний Ренесанс відбувався різними шляхами – від літературної ниви до створення політичних партій і організацій, що призвело до зародження ідеї крайової автономії та протидії польським шовіністам у намаганні відродити польську державу та перетворити Галичину на її провінцію. Як і в інших містах Західної України у Станіславі організовується окружна Руська Рада, а згодом – ряд українських, польських та єврейських політичних партій, започатковується низка економічних установ. Незважаючи на складність та неоднозначність історико-політичних умов в яких існувало місто у другій половині XIX – першій третині XX ст. відбувається духовне піднесення, наслідком якого стає прогресивний прорив у різних сферах культури, вагомою підсистемою якої було музичне життя.

Вивчення літопису Станіслава переконає, що місто має великий історичний досвід, та багате власними оригінальними традиціями. Будучи органічною часткою Галичини, воно, з одного боку, увібрало основні риси і якості, притаманні галицьким містам, з іншого – позначене індивідуальністю та можливістю самому впливати на процеси і творити власну, неповторну сторінку історії.

Література

1. Аркуша О. Михайло Грушевський – вчений і організатор науки / О. Аркуша, М. Мудрий // Михайло Грушевський і Західна Україна. – Львів : Світ, 1995. – С. 15–17.
2. Арсенич П. Найстаріший навчальний заклад Івано-Франківська / Петро Арсенич // Тези обласної науково-практичної конференції, присвяченої 325-річчю заснування міста Івано-Франківська. – Івано-Франківськ, 1987. – С. 68–69.
3. Арсенич П. Станіславів – столиця ЗУНР / П. Арсенич. – Івано-Франківськ : Плай, 1993. – 53 с.
4. Бурдуланюк В. Історія культури Прикарпаття / В. Бурдуланюк. – Івано-Франківськ : Нова зоря, 1997. – 94 с.
5. Бурдуланюк В. Пам'ятки культури Івано-Франківщини / В. Бурдуланюк. – Івано-Франківськ : Плай, 1998. – 51–54 с.
6. Гаврилів Б. Літопис Івано-Франківська (Станіслава) / Б. Гаврилів, П. Арсенич, Р. Процак. – Івано-Франківськ : Нова зоря, 1998. – 134 с.
7. Грабовецький В. Історія Івано-Франківська / Володимир Грабовецький. – Івано-Франківськ : Нова Зоря, 1999. – 303 с.
8. Грушевський М. Ілюстрована Історія України / Михайло Грушевський. – New-York : Видавництво Шкільної ради. – 558с.

9. Ісаїв П. Історія міста Станіславова / П. Ісаїв // Альманах Станіславівської землі. Збірник матеріалів до історії Станіславова і Станіславщини. – Нью-Йорк – Торонто – Мюнхен : Укrappинт, 1985. – Т.1. – С. 32–103.
10. Крип'якевич І.П. Західна Україна / І.П. Крип'якевич // Історія України. – Львів : Світ, 1990. – С. 280–294.
11. Крип'якевич І.П. Історія української культури / І.П. Крип'якевич. – Львів : Світ, 1990. – 519 с.
12. Кугутяк М. Галичина: сторінки історії / Микола Кугутяк. – Івано-Франківськ, 1993. – 200 с.
13. Ставничий І. Українська преса у Станіславові / Іван Ставничий // Альманах Станіславівської землі. Збірник матеріалів до історії Станіславова і Станіславщини. – Нью-Йорк – Торонто – Мюнхен : Укrappинт, 1985. – Т.1. – С. 523–529.
14. Переписка з організаціями, союзами і товариствами про видачу дозволів на проведення вечорів художньої самодіяльності і інших міроприємств // ДАІФО. – Ф.6, оп.1, спр.590, 116 с.
15. Переписка зі Станіславівським повітовим староством про утвердження статуту, реєстрацію кружків українського товариства "Рідна школа" в селах Станіславівського повіту // ДАІФО. – Ф.2, оп.3, спр.188. – 416 арк.
16. Яртись А. Михайло Грушевський і національно-культурний рух у Галичині (кінець ХІХ – початок ХХ ст.) / А. Яртись // Михайло Грушевський і Західна Україна. – Львів : Світ, 1995. – С. 28–30.
17. Ясінчук Л. 50 літ Рідної школи. 1881–1931 / Л. Ясінчук. – Львів : Видавництво "Діло", 1931. – С.14–194.

УДК. 783 (477. 043.3)

*Терещенко-Кайдан Лілія Володимирівна,
кандидат мистецтвознавства, доцент,
докторант Національної академії
керівних кадрів культури і мистецтва*

СЛОВ'ЯНСЬКИЙ (КИРИЛИЧНИЙ) ПСАЛТИР XVII СТОЛІТТЯ – УНІКАЛЬНА ПАМ'ЯТКА ВІЗАНТІЙСЬКОГО ХІРОНОМІЧНОГО МИСТЕЦТВА

У статті йдеться про слов'янський (кириличний) рукопис, що зберігається в Національній бібліотеці Греції (м. Афіни) і являє собою унікальну пам'ятку візантійської хірономії. Це яскравий взірець, в якому слов'яни зберегли для греків традицію хірономічного мистецтва.

Ключові слова: *Слов'янський (кириличний) рукопис, хірономія, синайський кодекс, знак-символ, жест, схема.*

Терещенко-Кайдан Лілія Владимировна. Славянская (кирилличная) Псалтырь XVII века – уникальный памятник византийского хирономического искусства.

Статья посвящена славянской (кириллический) рукописи, хранящейся в Национальной библиотеке Греции (г. Афины) и представляющей собой уникальный памятник византийской хирономии. Это яркий образец, в котором славяне сохранили для греков традицию хирономического искусства.

Ключевые слова: *Славянская (кириллическая) рукопись, хирономия, синайский кодекс, знак-символ, жест, схема.*